

مقاله

سارا مکی علمداری

کودکان کار؛ آسیب‌ها و راهکارها

حمل مواد مخدر گرفته تا رساندن پیغام و... بر خورده‌های تند مأموران مربوطه و ترساندن آنها همچنین شرایط خاص کاریشان، شخصیتشان را تحت تأثیر قرار می‌دهد و از ایشان شخصیتی اصرار گر، گاهی بی‌ادب و... می‌سازد.

۳- راهکارهای حل مسئله کودک کار (۱)

راهکار اصلی حل این مسئله بر دوش دولت است، اما دولت در حل این مسئله جز چند برنامه در تغییر ظاهری کار کودک و یا جمع‌آوری آنها، نگهداریشان به مدت چند روز و سپس رها کردنشان، برنامه خاصی نداشته است. به گفته جمعیت دفاع از کودکان کار و خیابان، از همین امروز می‌توان پدیده کار کودک را محو کرد و ضامن و تأمین‌کننده آن بیمه‌های فراگیری مانند بیمه بیکاری، بیمه تحصیلی رایگان برای کودکان و بیمه مکفی تأمین اجتماعی برای والدین است. با هماهنگی و همکاری بین همه سازمان‌ها اعم از دولتی و غیردولتی بایستی راهکارهای محو کار کودک مورد بررسی قرار گرفته و با تقسیم کار در راستای حل این مسئله اقدام شود.

برخی راهکارهای کوتاه‌مدت و میان‌مدت که با مشارکت مردم و نیروهای داوطلب انجام می‌شود عبارتند از:

الف- کوچکترین کاری که می‌شود برای یک کودک کار انجام داد- یکی از راهکارها این است که هر فردی در یک

از عوامل مهمی که شاید توجه خیلی از ما را به خود جلب نکرده باشد، این است که کار کودک فوق‌العاده ارزان است و برای کارفرمایان هزینه‌های جانبی مثل بیمه و... ندارد و به دلیل ممنوع بودن کارشان به شکل پنهانی در کارگاه‌ها مشغول کارند و همواره در معرض تهدید و اخراج هستند.

۲- آسیب‌هایی که کودکان کار را تهدید می‌کند

محرومیت کودک کار از آموزش، بهداشت و تغذیه مناسب و سایر حقوق اساسی، ناامن و نامناسب بودن شرایط محیط کار، سوءاستفاده‌های گوناگون از آزار جنسی گرفته تا پیشنهاد کارهای غیرقانونی و مشکل‌ساز به دلیل اینکه کوچکند، تجربه کمی دارند و بزرگتری همراهشان نیست، از

به گفته جمعیت دفاع

از کودکان کار و خیابان، از

همین امروز می‌توان پدیده

کار کودک را محو کرد و

ضامن و تأمین‌کننده آن،

بیمه‌های فراگیری مانند بیمه

بیکاری، بیمه تحصیلی رایگان

برای کودکان و بیمه مکفی

تأمین اجتماعی برای

والدین است

همه مادر سفرهای درون شهری روزانه خود «کودکان کار» را در خیابان می‌بینیم، عده‌ای از ما متأسف می‌شویم و چیزی از آنها می‌خریم و یا یک اندوه گذرا را تجربه می‌کنیم و برخی از ما هم با حالت اکراه به آنها نگاه می‌کنیم و می‌گوییم اینها بچه‌های بی‌ادب و کیفی هستند و نباید به آنها روداد. نگاه کردن به مسئله کودک کار از

چند زاویه مهم است: ۱- علل و ریشه‌های وجود کودکان کار، ۲- آسیب‌هایی که این کودکان را تهدید می‌کند و ۳- راهکارهای حل مسئله کودک کار.

۱- علل و ریشه‌های وجود کودکان کار

شاید مهمترین علتی که درباره کودکان کار به ذهن بیشتر افراد رجوع می‌کند فقر و نداری است؛ بیکاری پدر و مادرها یا از کار افتادگی شان، مهاجرت از شهرها و روستاهای کوچک به امید بهتر شدن اوضاع که در واقعیت بدتر هم می‌شود، شرایط مهاجران افغان و عراقی که علاوه بر فشارهای اقتصادی، متحمل فشارهای فرهنگی نیز هستند، از دست دادن پدر و مادر و مورد سوءاستفاده قرار گرفتن از سوی اقوام دور یا همسایگان برای کار کردن و... نیز از مواردی است که به ذهن مان خطوط می‌کند، اما نکته اصلی این است که حمایت مالی، رفاهی و آموزشی از والدین این کودکان و خودشان از سوی دولت وجود ندارد یا حداقل خیلی ضعیف است. یکی

روز معمولی که یک کودک کار را می بیند و تمایل دارد به آنها کمک کند، در گام اول سعی کند ارتباطی دوستانه با کودک برقرار کرده، با احوالپرسی و احترام به وجود و شخصیت کودک و گوش کردن به حرف هایش باعث شود کمی تخلیه شود و در گام دوم سعی کند توصیه و ترغیب کند تا به نهادی فعال در زمینه کودکان کار پیوندد و با دادن آدرس و شماره تلفن و طرح این که اگر عضو شود امکاناتی برایش به وجود می آید، مانند صدور کارت شناسایی و اگر توسط پلیس بازداشت شود مورد دفاع و حمایت قرار می گیرد. یکی از مشکل های فعال در زمینه کودکان کار، خانه کودک ناصر خسرو، منطقه میدان امام خمینی با شماره تماس ۰۳۱۶۳۳۱۱ است.

ایسن راهکار شبیه کاری است که در ملبورن استرالیا برای مدیریت تکدی از سوی مدیران شهری مطرح می شود: در استرالیا تکدی گری غیرقانونی و تحت مسئولیت پلیس است. اگر فردی که تکدی می کند به اعمال خشونت آمیز اقدام کند، مردم می توانند مشکل را به پلیس با شماره سه صفر گزارش کنند. اگر فردی که گدایی می کند، هیچ رفتار خشن و تهدید آمیزی از خود بروز ندهد و کسی بخواهد به او کمک کند بهترین کار این است که آنها را با سرویس های خدماتی مناسب مرتبط کند. شهر ملبورن به این منظور کتابچه رایگان تهیه کرده که کمک رسان نامیده می شود، این کتابچه فهرستی منسجم از سرویس های رایگان و ارزان دولتی و غیردولتی که شامل غذا، مکان خواب، خدمات سلامتی و خدمات مربوط به الکل و مواد مخدر است را دارد و همچنین توصیه های قانونی از بیش از ۷۰ سازمان شهر ملبورن را شامل می شود. از راهکارهای کوتاه مدت دیگری که مطرح می شود این است که با احترام به شخصیت کودک، یک خوراکی مورد نیاز و مفید برای آنها بگیریم و در آن راباز کنیم و به آنها بدهیم تا نتوانند آن را بفروشند

و اگر کتاب یا لباس داریم که می تواند برایشان مفید باشد به آنها بدهیم.

ب- آیا خرید نکردن از کودکان کار به آنها کمک می کند؟ - یکی از راهکارهای کوتاه مدتی که برای حل مسئله کودک کار مطرح شده این است که چیزی از آنها خریده نشود، چون در آمدزایی آنها باعث می شود توسط خانواده یا سرپرست خود بیشتر به کار گماشته شوند. در تحلیل این راهکار اشاره به یک واقعه تاریخی اهمیت دارد، در اروپا سازمان های مدافع حقوق کودک اعلام کردند که از شرکت های تولید کننده آسیایی که از کودکان برای تولید کالا استفاده می کنند خرید نکنند تا در راستای محو کار کودک اقدام کرده باشند، اما نتیجه این شد که حوزه کار کودکان تغییر کرد، کودکان کار از محیط کار اخراج شدند و اگر قبلاً به تولید توپ و لباس ورزشی می پرداختند، وارد حوزه قاچاق مواد مخدر و تن فروشی شدند، که در این وضعیت نهاد های حامی کودکان کار دیگر به آنها دسترسی نداشتند و اوضاع بدتری برایشان به وجود آمد.

کسانی که مطرح می کنند بهتر است از کودکان کار خرید نکنیم، نگاهی سطحی به این موضوع دارند که محتوای کار کودک را نادیده می گیرند، در این نوع نگاه توجهی به جریان تولید کار کودک و ارزانی و سوددهی فراوان آن نیست و

یکی از راهکارهای کوتاه مدتی که برای حل مسئله کودک کار مطرح شده این است که چیزی از آنها خریده نشود، چون در آمدزایی بالای آنها باعث می شود توسط خانواده یا سرپرست خود بیشتر به کار گماشته شوند. در تحلیل این راهکار اشاره به یک واقعه تاریخی اهمیت دارد، در اروپا سازمان های مدافع حقوق کودک اعلام کردند که از شرکت های تولید کننده آسیایی که از کودکان برای تولید کالا استفاده می کنند خرید نکنند تا در راستای محو کار کودک اقدام کرده باشند، اما نتیجه این شد که حوزه کار کودکان تغییر کرد، کودکان کار از محیط کار اخراج شدند و اگر قبلاً به تولید توپ و لباس ورزشی می پرداختند، وارد حوزه قاچاق مواد مخدر و تن فروشی شدند، که در این وضعیت نهاد های حامی کودکان کار دیگر به آنها دسترسی نداشتند و اوضاع بدتری برایشان به وجود آمد.

خانواده‌ها را مقصر می‌دانند. هر چند به عقیده مدافعان حقوق کودک، هر عملی که منجر به ابقای کار کودک شود، مورد قبول نیست، خرید کردن یا نکردن از کودک مسئله‌ای را تغییر نمی‌دهد و فقط فرم و شکل کار کودک را تغییر می‌دهد و نوک پیکان انتقاد و تغییر باید به سوی محتوای کار کودک از طریق اصلاح سیستم اقتصادی باشد، همچنین باید با این دیدگاه که مسئله کودک کار را عادی و طبیعی و گاهی خوب و سازنده می‌پندارد، برخورد کرد. کودک باید کودک کیش را بکند و تحت هیچ شرایطی نباید کار کند.

ج- نقش نهادهای ملی در ارتباط با کودکان کار و کار کودکان - هر چند در مقابل تشکیل و فعالیت این نهادها، مانع‌تراشی‌هایی وجود دارد، اما کمک به شکل‌گیری و گسترش این نهادهای فعال توسط علاقمندان در زمینه آسیب‌های اجتماعی، تأثیری مثبت در مدیریت و کاهش آسیب‌ها دارد. در واقع این سازمان‌ها با توجه به تجربیات و باورهایشان می‌توانند سازمان‌های دولتی متولی این امر را به اقدامات اساسی و سازنده ترغیب کنند که نمونه بارز آن ترغیب شهرداری منطقه ۶ توسط نهادهای فعال در زمینه کودکان

کار و خیابان بوده است. آنها در جلسه‌ای با فعالان این نهادها برای بررسی راهکارهای حل مسئله کودک کار، با حسن نیت قول دادند که در منطقه ۶ هیچ کودک کاری دستگیر نشود و یا مورد اهانت قرار نگیرد.

در توضیح پیرامون فواید تشکلهای غیردولتی، می‌توان به نتایج فعالیت‌های «انجمن خیریه حمایت از مستمندان تبریز» اشاره نمود که از حدود ۳۰ سال پیش تاکنون به صورت مستمر و با دو هدف عمده جمع‌آوری تکدی‌گری از سطح شهر و حمایت از خانواده‌های نیازمند آبرومند فعالیت کرده‌اند که در نتیجه آن تبریز در میان شهرهای ایران کمترین تعداد تکدی‌رابه خود اختصاص داده است.

در ارتباط با فعالیت این نهادها در زمینه کودکان کار که از راهکارهای میان‌مدت محسوب می‌شود، می‌توان به این موارد اشاره نمود: این نهادها علاوه بر برنامه‌های آموزشی، حمایتی، مددکاری، مهارت‌آموزی، مشاوره و... که برای بچه‌ها دارند، به آنها آموزش می‌دهند که چگونه در محیط کار بسیاری از آسیب‌ها برایشان بروز نکند و اگر ایجاد شد چگونه با آن برخورد کنند. نهادهای فعال در این زمینه می‌توانند جامعه را به مسئله کودک کار

مشغول و حساس بکنند، نیروی اجتماعی مدافع حقوق کودک را فعال کنند و مبارزه با قوانین مخرب و آگاه‌سازی مردم و مسئولان را در برنامه‌های خود داشته باشند.

اشاره به این نکته جالب است که به اعتقاد یکی از نهادهای فعال در زمینه کودکان کار، حل آسیب‌ها و مسائل مربوط به کودک کار، وظیفه سازمان‌های دولتی است و نهادهای ملی وظیفه دارند مسئولیت را به سازمان‌های دولتی برگردانند تا آنها به این مسئله بپردازند. حمایت این نهادها از کودکان کار به معنی تأیید کار کودک نیست، بلکه در کنار تلاش برای حل ریشه‌های اصلی این پدیده باید از کودکانی که در حال حاضر به کار می‌پردازند، حمایت شود.

• دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهش علوم اجتماعی دانشگاه تهران

پی‌نوشت:

۱- در تهیه بخش اعظم این قسمت از نظرات سازنده و دقیق آقای میربهراری، عضو شورای جمعیت دفاع از کودکان کار و خیابان که حاصل سال‌ها تجربه فعالیت در حوزه کودکان کار بوده و همچنین از نظرات آقای بشیری از مسئولان خانه کودک ناصر خسرو و آقای مهدی سلیمانیه، دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهش و علوم اجتماعی دانشگاه تهران نیز استفاده شده است.

هفته‌نامه چشم‌انداز جنوب به صاحب امتیازی و مدیریت مسئولی غلامعلی قاضی‌زاده

در بوشهر منتشر می‌شود و همواره دارای مطالب و خبرهای پرباری است. برای همکاران و دوستان خونگرم و پرتلاش جنوبی خود در این نشریه آرزوی موفقیت داریم و امیدواریم انتشار این نشریه وزین تداوم یابد.

